

Vasas Szakszervezeti Szövetség

GINOP-5.3.5-18-2018-00076

„Digitális kompetenciák fejlesztése a fémipari ágazatban”

**A koronavírus-járvány következményeivel kapcsolatos
kutatás fémipari munkavállalók körében II.**

2021

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1. Bevezetés

2021 márciusában immár egy éve tart, hogy a 2019 őszen Kínában megjelenő, majd hónapok alatt világméretűvé növekvő, Magyarországon és Európában 2020 első negyedében megjelenő koronavírus-járvány felforgatja megszokott életünket. Csakhogy időközben a járvány harmadik hulláma tombol, mely minden korábbinál magasabb megbetegedés számokat produkál, melynek sajnálatos következménye a halálozás drasztikus növekedése is. Az egészségügyre nehezedő extrém terhelésen túl a gazdaság sem könnyebbülhetett meg, a munkahelyeket, munkavégzést érintő kedvezőtlen hatások világszerte százmilliók számára teremtettek tartósan bizonytalan helyzetet. A járvány hatásai által kiemelten érintett ágazatok – turizmus, vendéglátás, szórakoztatóipar – továbbra is kiszolgáltatottan kénytelenek alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, de a továbbra is felmerülő ellátási és szállítási nehézségek miatt a gazdaság további számos szegmensében – pl. feldolgozóipar – is megmaradtak a kihívások. Így, bár a korábbi kirívó munkanélküliségi adatokból és gazdasági visszaesésből a világ országai el tudtak mozdulni, a járványt megelőző termelési és foglalkoztatási szintek elérése még jó ideig bizonyosan várat majd magára.

Magyarországon a GDP értékének 2020 második negyedévi beszakadását követően a gazdaság helyreállása megkezdődött, de 2020 negyedik negyedében a GDP volumene így is 3,6%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az ipar ebben a negyedévben 0,4%-kal magasabb arányban járult hozzá a GDP változásához, mint a megelőző év azonos időszakában. Az első becslések alapján 2019-hez képest 2020-ban a magyar gazdaság visszaesése 5%-os lehetett. A kormányzat számára így továbbra is komoly dilemmát eredményez a válságkezelés szempontjából, hogyan is egyensúlyozzon az egészség, valamint a gazdaság védelme között. Vélhetően ennek tudható be, hogy egyes szakértők szerint a harmadik hullámra adott reakciók időben hamarabb is bekövetkezhetnek volna. Ugyanakkor a mutálódott vírus tulajdonságai, így terjedése is teljesen más, mint korábban, ami ismételten új helyzet elé állította a kormányokat idehaza és a világ más pontjain. Nem mellékesen 2021-ben elindult a tömeges vakcináció, ami újabb lendületet adhat a járvány elleni védekezésnek és a mindennapi élet normalizálódásának.

A Vasas Szakszervezeti Szövetség 2020 őszt követően 2021 tavaszán is felmérte a fémipari ágazat dolgozóinak körében a koronavírus-járvány okozta nehézségeket, tapasztalatokat. A felmérésre ismét online kérdőív segítségével került sor. Jelen tanulmány a felmérés második körének eredményeit szintetizálja, amelyet az első tanulmányhoz hasonlóan a járvány hazai alakulásának és a kormányzat járványügyi intézkedéseinek ismertetése előzi meg.

A koronavírus 2019 őszi megjelenését és kezdeti világszintű terjedését legelsőként a Baltimore-i John Hopkins Egyetem kutatói kezdték transzparensten nyomon követni, melynek eredményei a széles nyilvánosság számára is követhetők az erre a célra fejlesztett honlapon¹ keresztül. A megbetegedések alakulását részben e honlap, részben a kormányzati <https://koronavirus.gov.hu/> oldal alapján ismertetjük, az elmúlt időszak kormányzati intézkedéseit pedig szintén a központilag üzemeltetett oldalon szereplő információk alapján foglaltuk össze.

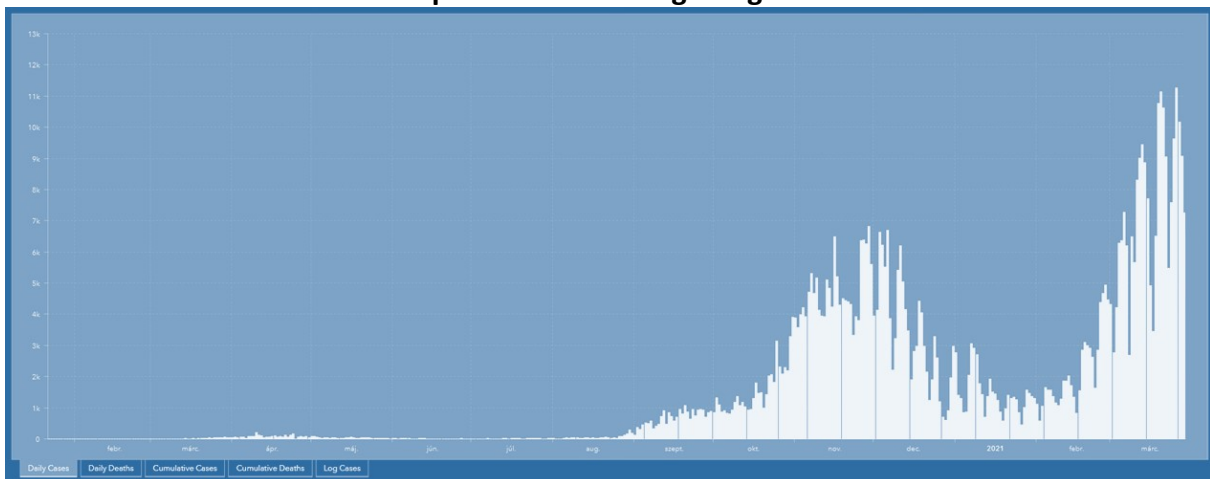
¹ <https://coronavirus.jhu.edu/>

1.1. Koronavírus-járvány Magyarországon

Magyarországon a 2021. március 29-ei adatok alapján összesen 641.124 megbetegedést regisztráltak, ami a 2020 őszi felméréshez képest közel félmillió fővel magasabb érték. A 2021 tavaszig elért összesített megbetegedés számon belül az aktív esetek száma is minden korábbinál magasabb, összesen 221.002 fő. Mindez azt jelenti, hogy a járvány kezdete óta igazoltan gyógyultak száma 399.961 fő, az elhunytak száma 20.161 fő. Magyarországon, ahogy szerte a világon a 2021 tavaszán berobbanó harmadik hullám minden korábbinál drasztikusabb esetszámokat hozott, amelynek okai részben a szigorítások meghozatalának időzítésében, részben az állampolgárok tovább lazuló magatartásában keresendők.

A járványadatokban a tanulmány készítésekor a 2021 márciusában felpörgő oltásprogram hatása még értelemszerűen nem érhető tetten, hiszen a maximális védettség csak a második oltást követő meghatározott időn belül alakul ki az oltott személyeknél.

1. ábra – Napi koronavírus megbetegedések száma

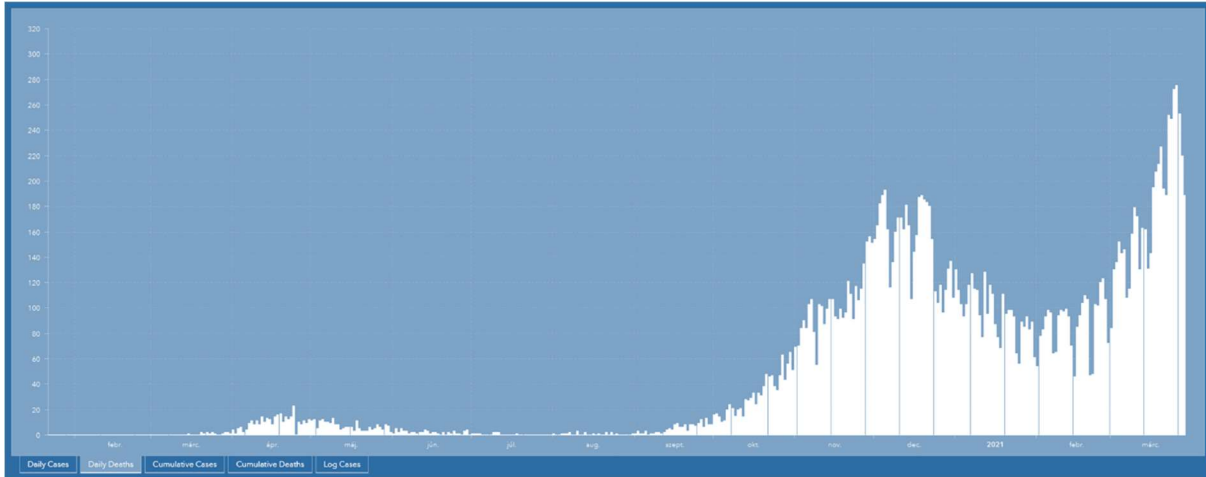

Forrás: John Hopkins University

2020 novembere óta a járvány dinamikája változó tendenciát követett. A második hullám csúcspontját a november 29-ei esetszám jelentette, amikor 6.819 fő új beteget azonosítottak. Majd a napi igazolt fertőzésszám csökkenésnek indult, amely folyamat január végéig tartott. Eközben december végéig az aktív esetszám is fokozatosan növekedett, december 19-én elérve a 198.785 fős maximumot. Ezzel az összes igazolt fertőzött száma aznap átlépte a 300.000 főt, miközben összesen 7.914 fő hunyt el a koronavírus megbetegedés következtében.

Ezt követően, január végéig, február elejéig a statisztikák csökkenő tendenciákat mutattak, míg nem február elején ismételt növekedéssel beköszöntött a járvány harmadik, minden korábbinál erősebb hulláma. 2021 márciusára valamennyi nyomon követett indikátor – napi esetek, aktív betegszám, kórházban kezelt száma, lélegeztetőgépen lévők száma, elhunytak száma – minden korábbinál magasabb értékeket ért el. Az új esetek száma március 26-án érte el eddigi csúcspontját, 11.265 fővel, de a szám az elmúlt pár napban csökkenő tendenciát követ.

2. ábra – Koronavírussal összefüggő halálozások száma naponta

Forrás: John Hopkins University

Ezzel egyidőben az oltások száma is kedvező képet mutat, a beoltottak száma közelíti a kétmillió főt, miközben 685.971 fő a második oltását is megkapta március 29-ig. Az első oltást 2020. december 28-án adták be, míg a második oltással beoltottakat 2021. január 20-án jegyezték fel. Az oltási programban Magyarországon több oltás is szerepel, az európai hatóságok által engedélyezett, elismert vakcinákon túl orosz és kínai oltóanyagokkal is oltják az állampolgárokat.

Amint az az adatokból is kitűnik, a koronavírus-járvány harmadik hulláma sajnálatos módon minden korábbinál nagyobb problémát okoz, hatalmas terhelést helyezve az egészségügyi ellátórendszerre. A járványkezelés ezzel együtt minden korábbi nagyobb dilemmát jelent a kormány, a munkaadók, valamint a munkavállalók számára. A 2020 őszeig felgyülemlett tapasztalatokra az elmúlt hónapok még inkább ráerősítettek. Vagyis igen nehéz a gazdaság védelmét és a járványkezelést egyidejűleg megvalósítani, korlátozások nélkül, a kellő átoltottság hiányában a betegség terjedését megfékezni. Az állampolgárok, a vállalkozások türelme fogy, a korlátozások fenntartása azonban elengedhetetlenül fontos mindaddig, amíg megfelelő számban sikerül beoltani az embereket. A cégek értelem szerűen továbbra is a termelés, szolgáltatás fenntartásában érdekeltek, így szükségszerűen alkalmazkodniuk kell a kormányzati intézkedésekhez és saját belátásuk és tűrőképességük alapján a munkavállalói érdekekhez is. Egyes ágazatokban, szektorokban azonban mára a szereplők valamennyi tartalékjukat felélték, így a mielőbbi újraindulás létfontosságú számukra és az ország gazdaságának számára is. Mindehhez kapcsolódik még az emberek mentális egészsége is, hiszen mostanra egy éve már, hogy a koronavírus járvány és az azzal járó, változó intenzitású korlátozások a mindennapi élet részei lettek.

A tanulmány következő fejezetének célja mindezek tükrében a kormány 2020 ősze óta megtett intézkedéseinek kronologikus és tárgyilagos bemutatása. Az intézkedésekkel kapcsolatos értékítélet a kérdőíves felmérés egyes kérdéseire kapott válaszok alapján természetesen árnyalható, az intézkedések áttekintése így éppen a kérdőíves eredmények bemutatásának kontextusba helyezéséhez szükséges.

1.2. Koronavírus-járvánnyal összefüggő kormányzati intézkedések

Az első tanulmány elkészültekor az aktuális, utolsó intézkedés az őszi kijárási korlátozások 2020. november 10-ei bejelentése volt. A kérdőíves felmérés során a válaszadásra 2020. március 30-áig volt lehetőség, így a kronologikus áttekintés erre az időszakra vonatkozóan készült el.

A koronavírus elleni védekezés érdekében kihirdetett kijárási tilalom november 11-től lépett életbe este 8 és reggel 5 óra között. Igazolt munkavégzés esetén lehetőség volt az ez alóli mentességre, melyhez a munkáltató minta alapján tett nyilatkozata volt szükséges. Szigorították és kiterjesztették a maszkviselés szabályait, a gyógyszertárak és benzinkutak kivételével az üzletek 19 óráig maradhattak nyitva, de a szolgáltatók és a szolgáltatások, például a fodrászok, a masszőrök, a személyi edzők a kijárási tilalom szabályai mellett a szokott rendben végezheték munkájukat. A szállodák ugyanakkor turistákat nem fogadhattak, csak üzleti, gazdasági vagy oktatási célból érkező vendégeket. Magán- és családi rendezvényeket is legfeljebb 10 fővel lehetett megtartani.

A korlátozással együtt ugyanakkor engedményekről is rendelkezett a kormány, amelyek között említhető az egészségügyi dolgozók és a védekezésben részt vevő hallgatók ingyenes utazásának lehetővé tétele. A vészhelyzet idejére rugalmasabbakká váltak a távmunka szabályai is – pl. a munkavégzés helye szabadon választhatóvá válik, a távmunka akár részlegesen, a munkanapok egy részében is megvalósulhat stb. –, ezzel téve biztonságosabbá a munkavégzést és csökkentve az egészségügyi kockázatokat. A digitális oktatásban tanulók számára ingyen internet hozzáférés biztosításáról határoztak, a vészhelyzet idején lejáró okmányok érvényességét ismételten meghosszabbították, a parkolóházakban a parkolás éjszakánként ingyenessé vált.

A vakcinabeszerezéssel kapcsolatos ügymenet szintén november 10-e után vált intenzívebbé, ekkortól kezdődött meg a vakcinák behozatalának adminisztratív könnyítése, valamint az európai ügynökségek által vizsgált és jóváhagyott vakcinákon túl a „keleti vakcinák” behozatalának és alkalmazásának vizsgálata. 2020. november 19-ig a kormány 12 millió adag koronavírus elleni oltóanyagot kötött le az ország számára.

Az intézkedések sajnálatos módon novemberben nem fejtették ki a kívánt hatást, így decemberben a legtöbb korlátozó rendelkezés fenntartásáról kellett határozni. Így december 7-én a kijárási tilalom és más szigorú intézkedések érvényben maradásáról határoztak 2021. január 11-ig. December közepétől az utazási ingyenességet a védekezésben résztvevő szociális dolgozók, a rendőrök, katonák és közszerrelati tisztviselők részére is lehetővé tették, valamint arról is határoztak, a kijárási tilalmat kizárólag szentestére felfüggesztik.

December elején – bár a vakcináció elindulásának időpontja még bizonytalan volt – a koronavírus elleni védőoltásra való regisztráció lehetősége is megnyílt, egyrészt a vakcinainfo.gov.hu weboldalon, másrészt levélben is jelezheték onnantól az állampolgárok a vakcina iránti igényüket. Az első vakcina-szállítmány 2020. december 26-án érkezett meg az országba, így az egészségügyi dolgozók oltása is megkezdődhetett még 2020-ban.

Január elején az idősotthonokban is megkezdődött az injekciók beadása, ennek ellenére a kormány kénytelen volt február elejéig meghosszabbítani a fennálló korlátozó intézkedéseket. A hónap végén aztán március 1-éig tolták ki a korlátozások fenntartásának határidejét. Az uniós vakcinabeszerezés előrehaladásával kapcsolatos aggályok miatt a kormány még januárban arról is határozott, hogy orosz és kínai vakcinákat is beszerez az oltási program felpörgetése érdekében. Emellett központi kampányt is indítottak a regisztráltak számának növelése érdekében. Még januárban szerződést kötött a kormány az orosz Szputnyik V vakcinaszállítmányra és bejelentették a kínai Sinopharm oltóanyag beszerzéséről szóló megállapodást is. Ezzel ötre nőtt az országban engedélyezett és használható vakcinák száma. A hónap végén a járványhelyzet stabilizálódását is bejelentették, amely kis enyhülést jelent a hetek óta nagy terhelés alatt álló egészségügy számára is.

Február elején megérkezett az első adag orosz oltóanyag, a hónap közepén pedig az első kínai szállítmány is és megkezdődött a regisztrált állampolgárok oltása is a legidősebbek, majd a hatvan év alatti krónikus betegek bevonásával. A kedvező tendenciák hatására február közepétől a kormány a nyitással kapcsolatos konzultációt is elindította, amellyel a korlátozások feloldásával kapcsolatos állampolgári vélemények feltárása volt a cél. A hónap közepétől azonban – vélhetően a vírus agresszívebben terjedő brit mutációja miatt – ismét növekedni kezdtek az esetszámok. A korlátozások feloldásának időpontja így ismét bizonytalanná vált, ezzel is összefüggésben a kormány februárban a védettséget igazoló okmány bevezetéséről határozott. Március 15-ig fenntartott korlátozásokról is határoztak és újabb három hónapra, 2021 májusig meghosszabbították továbbá a távmunka egyszerűsített szabályainak érvényességét.

A megbetegedés számok sajnálatosan márciustól további növekedésnek indultak, a harmadik hullám elérte az országot. Emiatt március elején ismét szigorú korlátozásokat vezettek be, az üzletek két héttel, az óvodák, általános iskolák húsvét utániig tartó zárva tartásáról döntöttek. Ezzel párhuzamosan a korlátozással érintett szektorokra is kiterjesztették a bértámogatást és az adókedvezményt, nem csak a zárással érintett két hétre, hanem egész márciusra. A hónap elejéig legalább az első oltást már egymillió ember megkapta, azonban az oltási program további felpörgetéséről rendelkeztek, hiszen az idő előrehaladtával egyre súlyosabb járványügyi helyzet alakult ki márciusban. Ennek érdekében két új vakcina elérhetővé tételének előkészítése is megkezdődött. Legkésőbb április elején pedig elindulhat a pedagógusok oltási kampánya is. Március 30-ig így a beoltottak száma átlépte a kétmilliót. A kormány pedig a korlátozások enyhítéséhez a 2,5 millió beoltott számának elérését határozta meg, amelyre április első felében sor kerülhet.

Kormányzati összesítések alapján a gazdaságvédelmi akció intézkedéseivel több mint 1,66 millió munkavállalót támogatott a kormány. A bértámogatási programokkal több mint 400.000 munkahelyet védtek meg, a leginkább sújtott ágazatok bértámogatási programjában a megvédett munkahelyek száma meghaladta a százezret. Magyarországon januárban 4,537 millióan dolgoztak, a munkanélküliség 5%, a foglalkoztatási ráta 71,1% volt. A kormány 2021 tavaszán arra kérte a munkáltatókat, hogy minél több kollégájuk számára biztosítsák az otthoni munkavégzés lehetőségét. Minél kevesebb a találkozás, annál nehezebben tud terjedni a járvány, ezért nagyon fontos, hogy aki csak teheti, otthonról dolgozzon. A home office nemcsak a járvány lassítása miatt fontos, de sok családban így az óvodás, iskolás gyerekeket sem kell másra bízni, velük maradhatnak a szülők

2. A kérdőíves felmérés eredményei

2.1. A kérdőív felépítése, kitöltési alapadatok

A Vasas Szakszervezeti Szövetség fémipari tagsága körében meghirdetett második kérdőív ismét az ágazati munkavállalók munkaerőpiaci helyzetét volt hivatott feltárni a koronavírus-járvány időszakában.

Az online² elérhető kérdőívek kitöltésére a válaszadóknak 2021.03.19. és 2021.03.30. között volt lehetősége. A két körös kérdőívet összesen 225 munkavállaló töltötte ki, amelyből a második körös válaszokat a kitöltők 31,5%-a adta.

A kérdőív struktúrája ezúttal is a következőképpen épült fel:

1. Az első blokkban a kitöltőknek a koronavírus-járvány okán bekövetkező munkahelyi folyamatokkal kapcsolatban megfogalmazott állításokat kellett véleményezni. A blokk fókuszában elsősorban a járványhelyzet harmadik hullámának munkahelyekre gyakorolt hatásai és a vezetők, munkáltatók kapcsolódó intézkedései szerepeltek.
2. A második blokkban a megváltozott munkakörülményekre vonatkozó kérdésekre került a hangsúly, amelyek elsősorban a távmunkával, a csökkentett munkaidővel és a kényszerszabadság elrendelésével kapcsolatos tapasztalatokra irányultak.
3. A kérdőív harmadik blokkjában véleményezendő állítások a munkavállalók személyes tapasztalataira és egyéni preferenciáira reflektáltak.
4. Az utolsóelőtti blokk állításai a koronavírus által előidézett munkaerőpiaci helyzetre vonatkoztak.
5. Végül a kérdőív egyesetleges munkahelyváltással kapcsolatos kérdést, valamint demográfiai kérdéseket tartalmazott.

A kitöltés az első lekérdezéshez hasonlóan ismét anonim módon történt, a válaszadók demográfiájának meghatározásához a nem, születési év, legmagasabb iskolai végzettség, megyei léptékben a lakó- és munkahely, településtípus, illetve a jelenlegi munkahelyen eltöltött idő került lekérdezésre.

2.2. Demográfia – földrajz - képzettség dimenziók

*A kitöltők demográfiai jellemzői kapcsán az alábbi megállapítások fogalmazhatók meg. A válaszadók átlagéletkora 49 év, a legfiatalabb (21) és legidősebb (64) kitöltő között 43 év volt a korkülönbség. A nemek szerinti megoszlást tekintve, a férfiak felülreprezentáltsága jelentős **(1.táblázat)**, a válaszadók megoszlása azonban az ágazatra jellemző foglalkoztatási aránynál kiegyensúlyozottabb.³*

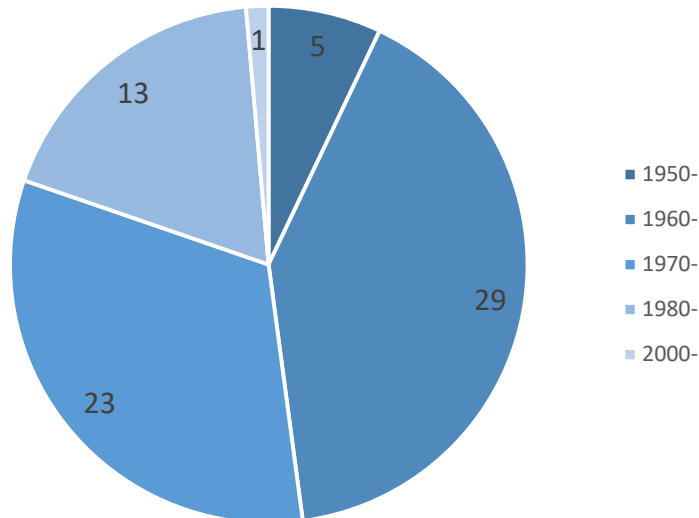
A második kérdőíves felmérési körben válaszadók átlagosan 23 éve dolgoznak jelenlegi munkahelyükön, amely még a korábbi, első körös adatnál is magasabb. Ez egyrészt utalhat arra, hogy a kérdőív kitöltésére a munkahelyük iránt elkötelezettebb munkavállalók mutattak

² www.survio.com

³ KSH – STADAT/Fém- alapanyag és fém- feldolgozási termék gyártására - foglalkoztatási adatok (2020): férfiak 101,4e fő (82,7%), nők 21,2e fő (17,3%), https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf005a.html

hajlandóságot, de következtethetünk arra is, hogy az ágazat vállalatai esetében a fluktuáció kevésbé jelentős, mint más nemzetgazdasági ágakban, ágazatokban.

3. ábra – A válaszadók születési évtized szerinti megoszlása (n=71)

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

1. táblázat – A válaszadók nemi megoszlása

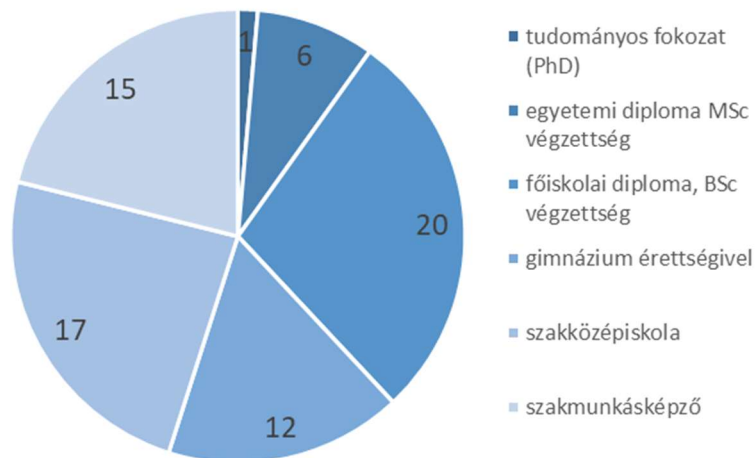
Nem	Válaszok	Arány
Nő	25	35,2%
Férfi	46	64,8%

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

Az iskolai végzettséget vizsgálva megállapítható, a kitöltők legnagyobb arányban főiskolai végzettséggel rendelkeznek (**4.ábra**), azonban mindent összevetve a középfokú végzettségűek vettek részt legnagyobb arányban a kitöltésben (62%). A nemek szerinti megoszlás alapján azonban a felsőfokú végzettséggel a nők rendelkeznek nagyobb arányban (52%), míg a férfiak többségében középfokú végzettségűek (69,5%). Megállapítható továbbá, hogy a kérdőív kitöltésében legalább középfokú végzettségű munkavállalók vettek részt.

A lakó- és munkavégzés helye (megye) a kitöltők többsége esetében megegyezett, megyehatáron túli ingázás tehát a válaszadók körében nem jellemző. Az adatok alapján jelentős földrajzi koncentráció figyelhető meg, a válaszadók túlnyomó többsége Fejér megyében él (53) és dolgozik (58). A megye településeinek (pl. Dunaújváros) tehát ezzel együtt munkaerő-vonzó képessége figyelhető meg, hisz öt esetben másik megyéből, illetve térségből (Bács-Kiskun megye, Pest megye és Budapest) ingáznak Fejér megyébe a munkavállalók. A nagyfokú földrajzi koncentrációt magyarázhatja, hogy a megyében kiemelkedő a Vasas tagsággal rendelkező vállalatok (pl. Dunaferri) száma.

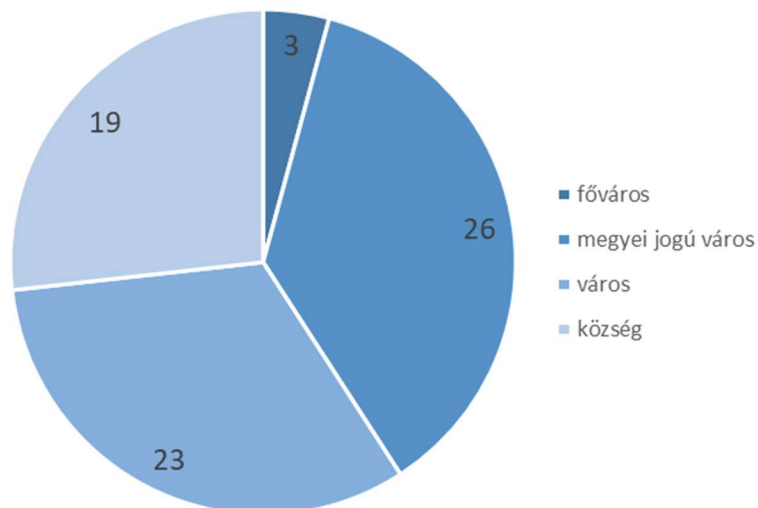
4. ábra – A válaszadók iskolai végzettség szerinti megoszlása (n=71)

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

A településkategóriák tipizálása alapján, a válaszadók közel háromnegyede él városokban, míg községekben csak 26,7 százalékuk. Az arányszám a magyar urbanizáció szintjénél (nagyágrendileg 70 százalék) így is magasabb, melynek oka elsősorban arra vezethető vissza, hogy a fémiparban tevékenykedő vállalatok méretgazdaságossági elvek miatt inkább közép- és nagyvárosokban működnek, melynek következtében elsősorban a helyi munkaerő felszívásában érdekeltek. A megyei jogú város relatíve nagy arányát a Dunaújvárosban működő *ISD Dunaferr Zrt.* nagyvállalat magyarázza.

5. ábra – A válaszadók megoszlása a lakóhely településkategóriája szerint (n=71)

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

Mindezek alapján a kérdőív tipikus kitöltője tehát egy negyvenes évei végén járó, középfokú végzettséggel rendelkező, Fejér megyében élő és dolgozó férfi. A kitöltők profilozását követően a következő fejezetben a kapott válaszok kiértékelésére térünk át.

2.3. Munkahelyi folyamatok elemzése

A kérdőív első szakaszában az őszi felméréshez hasonlóan a koronavírus-járvány okán, de kifejezetten a harmadik hullám időszakára vonatkozóan fogalmaztunk meg munkahelyi folyamatokkal kapcsolatos állításokat. A kitöltőket az állítások véleményezésére kértük aszerint, hogy mennyire értenek velük egyet (egyáltalán nem tartják igaznak, inkább nem tartják igaznak, inkább igaznak tartják vagy teljes mértékben igaznak tartják). Az állítások fókuszában elsősorban a járvány harmadik hullámának munkahelyekre gyakorolt hatásai és a vezetők, munkáltatók kapcsolódó intézkedései szerepeltek. Az állítások a következők voltak:

- A munkavégzésem nehezebb lett a koronavírus-járvány miatt, a munkakörülményeim romlottak.
- Jelenleg biztosnak érzem a munkahelyemet hosszútávon is.
- A cég vezetői megfelelő döntéseket hoznak a járvány során, ezért a munkahelyek nincsenek veszélyben.
- A járvány közbeni helytállásunkat a cégünk díjazza (bérezés, munkaidő stb.).
- Érzékeltem az érdekképviselőket (szakszervezet, üzemi tanács) tevékenységét az elmúlt időszakban.
- A járvány miatt a vezetők mostanra sokkal figyelmesebbek a munkavállalókkal.
- Biztonságban érzem magam a járvánnyal szemben a munkahelyemen.
- Kevesebb figyelmet fordítanak a munkahelyemen az egyéni és csoportos higiénára, mint kellene.
- A járvány hatására mostanra sok munkatársamat elbocsátották.
- Félek, hogy elveszítem a munkahelyemet.

A kapott válaszok (n=71) alapján a munkahelyi folyamatokkal kapcsolatban az alábbi következtetések vonhatók le. A válaszok alapján a legkevésbé igaz állítás a negyedik állítás, miszerint a járvány közbeni helytállást a munkáltató valamilyen módon díjazza. A kérdésre a válaszadók 91,5%-a egyáltalán nem igaz vagy inkább nem igaz választ adott. Az őszi felméréshez képest ugyanakkor a válaszok aránya valamelyest javult, hiszen az első körben 96%-ot meghaladó volt az állítás elutasítottsága. A második leginkább elutasított állítás a vezetők figyelmességével kapcsolatos volt, ez esetben 76,1% nemleges választ adott. Kiemelendő, hogy a munkahelyi biztonságérzettel kapcsolatban továbbra is igen magas a nemleges válaszok aránya (74,6%), ezzel a harmadik legelutasított állítás lett, ami nem túl kedvező a járvány legnehezebb időszakában. Az arány azonban ebben az esetben is számottevően javult, hiszen az őszi időszakban 85%-ot meghaladó volt a nemleges válaszok aránya. A tavaszi felmérés idején a válaszadók több mint fele (54,9%) érzi úgy, hogy veszélyben van a munkahelye, mindez azonban jelentős javulás a korábbi 78,4%-hoz képest, vagyis az ágazat munkavállalói mostanra kedvezőbben ítélik meg rövidtávú munkaerőpiaci kilátásaikat. Azonban a hosszútávú biztonsággal kapcsolatban már 73,3% nyilatkozik borúlátón.

Ami a leginkább pozitív válaszokat illeti, az elbocsátásokkal kapcsolatban továbbra sem aggasztó a helyzet, a válaszadók több mint 90%-a nem érzékelt a járvánnyal összefüggésben felmerülő elbocsátásokat (az őszi fordulóban a nemleges válaszok aránya még csak 83,7% volt). A válaszadók többsége értékelte úgy, hogy érzékelhető a járvány időszaka alatt az érdekképviselő tevékenysége, azonban a pozitív válaszok aránya az őszi időszakhoz képest jelentősen visszaesett (77,1%-ról 54,9%-ra). A kitöltők 62%-a továbbra sem érzi nehezebbnek a munkavégzést a járvány miatt.

6. ábra – Az állításokra adott válaszok (n=71)

Válasz	1 - Egyáltalán nem igaz	2 - Inkább nem igaz	3 - Inkább igaz	4 - Teljes mértékben igaz
A munkavégzésem nehezebb lett a koronavírus-járvány miatt, a munkakörülményeim romlottak.	22 (31,0 %)	22 (31,0 %)	18 (25,4 %)	9 (12,7 %)
Jelenleg biztosnak érzem a munkahelyemet hosszútávon is.	31 (43,7 %)	21 (29,6 %)	13 (18,3 %)	6 (8,5 %)
A cég vezetői megfelelő döntéseket hoznak a járvány során, ezért a munkahelyek nincsenek veszélyben.	26 (36,6 %)	26 (36,6 %)	15 (21,1 %)	4 (5,6 %)
A járvány közbeni helyzetállásunkat a cégünk díjazza (bérezés, munkaidő stb.).	53 (74,6 %)	12 (16,9 %)	4 (5,6 %)	2 (2,8 %)
Érzékeltem az érdekképviseltek (szakszervezet, üzemi tanács) tevékenységét az elmúlt időszakban.	13 (18,3 %)	19 (26,8 %)	29 (40,8 %)	10 (14,1 %)
A járvány miatt a vezetők mostanra sokkal figyelmesebbek a munkavállalókkal.	36 (50,7 %)	18 (25,4 %)	13 (18,3 %)	4 (5,6 %)
Biztonságban érzem magam a járvánnyal szemben a munkahelyemen.	24 (33,8 %)	29 (40,8 %)	14 (19,7 %)	4 (5,6 %)
Kevesebb figyelmet fordítanak a munkahelyemen az egyéni és csoportos higiénéjára, mint kellene.	13 (18,3 %)	22 (31,0 %)	24 (33,8 %)	12 (16,9 %)
A járvány hatására mostanra sok munkatársamat elbocsátották.	46 (64,8 %)	18 (25,4 %)	5 (7,0 %)	2 (2,8 %)
Félek, hogy elveszítem a munkahelyemet.	17 (23,9 %)	15 (21,1 %)	24 (33,8 %)	15 (21,1 %)

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

Mindent figyelembe véve az állítások rangsora a kapott válaszok alapján az alábbiak szerint határozható meg (a leginkább igaznak véltől kezdve a legkevésbé igazként jelölt válaszokig):

- Félek, hogy elveszítem a munkahelyemet.
- Érzékeltem az érdekképviseltek (szakszervezet, üzemi tanács) tevékenységét az elmúlt időszakban.
- Kevesebb figyelmet fordítanak a munkahelyemen az egyéni és csoportos higiénéjára, mint kellene.
- A munkavégzésem nehezebb lett a koronavírus-járvány miatt, a munkakörülményeim romlottak.
- Biztonságban érzem magam a járvánnyal szemben a munkahelyemen.
- A cég vezetői megfelelő döntéseket hoznak a járvány során, ezért a munkahelyek nincsenek veszélyben.
- Jelenleg biztosnak érzem a munkahelyemet hosszútávon is.

- A járvány miatt a vezetők mostanra sokkal figyelmesebbek a munkavállalókkal.
- A járvány hatására mostanra sok munkatársamat elbocsátották
- A járvány közbeni helytállásunkat a cégünk díjazza (bérezés, munkaidő stb.).

Az egyes állítások kapcsán a válaszadók különböző csoportjában az alábbi további tendenciák figyelhetők meg. A válaszadók közel 62%-a érzi úgy, hogy a járvány ellenére nem romlottak a munkakörülményei és csak mindössze 12,7%-a szerint lett nehezebb a munkavégzése a koronavírus-járvány miatt. Azonban a középfokú végzettségűek körében az arány kedvezőtlen, gimnáziumi érettségivel meg is haladja az 50%-ot azok aránya, akik nehezebbnek érzik a körülményeket. Eszerint az iskolai végzettség szintje továbbra magyarázó erővel bír a munkahelyi folyamatokkal kapcsolatos változások mértékére (a járványhelyzet idején is), hiszen alacsonyabb végzettséggel, inkább nehezedő munkahelyi körülményekről számoltak be a válaszadók.

A munkahelyek tartós biztonságát tekintve az őszi felméréshez hasonlóan továbbra is a szakmunkásképzőt végzettek a leginkább derűlátóak, míg a többi végzettségi csoportban nagyjából azonos arányok alakultak ki a válaszadók körében.

A cégvezetők a válaszadók közel háromnegyede szerint nem hoznak megfelelő döntéseket, ami jelentős romlás az őszi felméréshez képest. A munkáltatóval kapcsolatos bizalmatlanság a valamelyest fiatalabb korcsoportra jellemző, de a különbség nem szignifikáns az egyes csoportok között.

A szakszervezet érdekképviselési tevékenységével kapcsolatban az őszi fordulóhoz képest most tavasszal is hasonló eredmények születtek. Bár a felmérésben résztvevők állításai alapján a szakszervezetek, illetve érdekképviselések jelenléte inkább érezhető volt a koronavírus-járvány idején, a kevésbé pozitív válaszok ez esetben is a fiatalabb korosztályból érkeztek, vagyis elsősorban ők nincsenek megelégedve a szakszervezetek tevékenységeivel. Az egyáltalán nem igaz választ adó kitöltők átlagéletkora ugyanakkor 53 év, vagyis az idősebb munkavállalók körében is kedvezőtlen irányba mozdult el az érdekképviselési tevékenység megítélése.

A kitöltők döntő többsége továbbra sem gondolja úgy, hogy a munkáltatók megfelelően díjaznák a járvány idején mutatott helytállásukat. Mindössze négy munkavállaló értékelte teljes mértékben igaznak az erre vonatkozó állítást, közülük hárman felsőfokú alapszakos végzettséggel rendelkeznek.

A válaszadók más esetben is kritikusak voltak a munkáltatókkal, több mint 75 százalékuk szerint például vezetőik a koronavírus-járvány kapcsán sem lettek figyelmesebbek, ami közel 20%-kal rosszabb arány az őszi felméréshez képest. A pozitív válaszadók mind nem, mind életkor, mind végzettség szempontjából heterogén csoportot alkotnak, nincs domináns, felülreprezentált tulajdonság.

A fentiekhez képest kedvező tendencia, hogy a kitöltők válaszaik alapján a fémipari cégekre nem voltak jellemzőek a tömeges elbocsátások a koronavírus-járvány első hullámának időszakában. ***A kérdőíves felmérés válaszaik alapján tehát az ágazat vállalkozásai továbbra is relatíve jól vészelik át a járvány okozta nehézségeket.*** Mindössze hét válaszadó szerint

bocsátottak el sok munkatársat a környezetéből, azonban a válaszadók többsége (5/7) ezúttal nő, többnyire gimnáziumi vagy felsőfokú alapszintű végzettséggel.

A kérdőív második részében a megváltozott munkakörülményekre vonatkozó kérdésekre került a hangsúly, köztük elsősorban a távmunkára, a csökkentett munkaidőre és a kényszerszabadság elrendelésére.

A távmunkával kapcsolatos kérdésre kapott válaszok alapján a kitöltők csupán 11%-ának volt biztosítva a „home office”, vagyis a távmunka lehetősége, ami jelentős visszaesés az őszi mértékhez (26%) képest. A távmunka lehetősége elsősorban a diplomás munkavállalók számára volt ez biztosítva. Mindez vélhetően annak is tudható be, hogy az általuk végzett munkakörökben van lehetőség a távoli munkavégzésre.

Az őszi időszakban, ha kis arányban is, de voltak olyan válaszadók, akik számára a munkáltató biztosította a csökkentett munkaidőt. Azonban a harmadik hullám idején készült második körös felmérés során egyetlen válaszadó sem nyilatkozott úgy, hogy csökkentett munkaidőben végezhetné feladatait. Ennek indoka lehet részben, hogy az általános iskolai oktatás az őszi időszakhoz képest egészen március közepéig nem szünetelt, így a szülők otthonmaradása sem volt kényszerű.

Fentiekén túl a járvány kapcsán mindössze öt válaszadó esetében rendeltek el kényszerszabadságot, ezen belül egy fő számára csökkentették is a bért a kényszerszabadság idejére.

2.4. Egyéni preferenciák

A kérdőív harmadik kérdéscsoportjában a munkavállalók személyes tapasztalataira és egyéni preferenciáira vonatkozó állításokat fogalmaztunk meg. Az állítások arra irányultak, a kitöltő a járvány harmadik hullámának hatására mennyire érzi saját maga szempontjából fontosnak az alábbi állításokat.

A járvány miatt egyre fontosabbnak érzem, hogy...

1. ...több időt töltsék az öngondoskodással, több figyelmet fordítsak mentális jólétemre.
2. ...jobban odafigyelek a személyi higiéniai szabályok betartására.
3. ...olyan munkát végezsek, aminek célja és értelme van.
4. ...növeljem az alkalmazkodóképességem, fejlesszem készségeimet, képezem magam.
5. ...több időt szenteljek a családnak, a barátoknak és a hobbijaimnak.
6. ...olyan cégnek dolgozzak, amely számomra megfelelő értékrenddel rendelkezik.
7. ...olyan munkát végezsek, amiben fontos szerepet kapok, ahol azt érzem, hogy a munkám nem nélkülözhető.
8. ...többet törődjek a munkahelyi biztonság kérdéskörével.

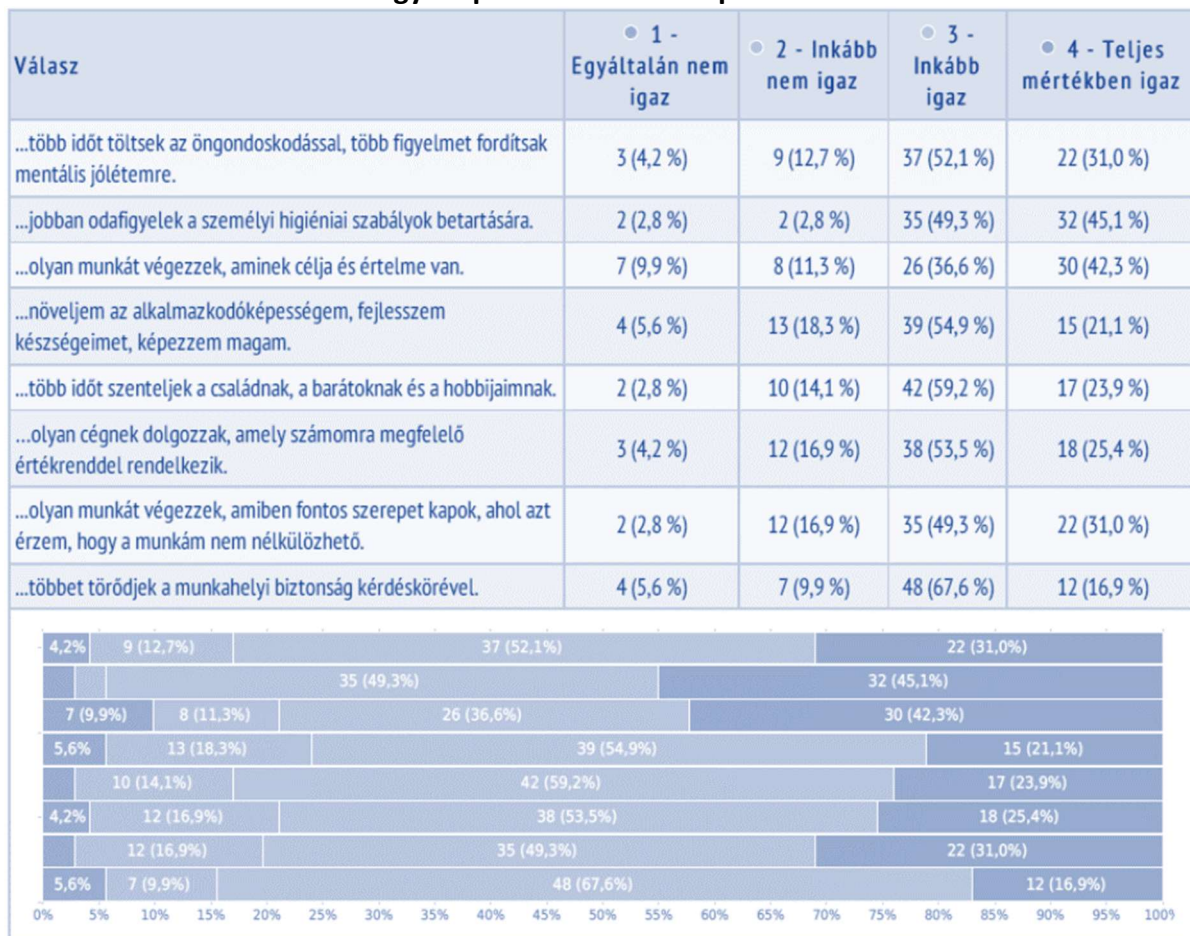
A válaszok alapján a munkavállalók személyes tapasztalataival kapcsolatban az alábbi következtetések vonhatók le.

Az egyéni preferenciákkal kapcsolatos állítások között a súlyozottan legtöbb egyetértő választ az őszi körhöz képest ezúttal is a személyi higiéniai szabályok betartásának fontosságára

vonatkozó állítás kapta. Összességében azonban a válaszadók még nagyobb aránya, 94,4%-a érzi teljes mértékben vagy inkább fontosnak a járvány hatására, hogy jobban figyeljen a minderre. Fontosság szempontjából a második helyen változás történt, hiszen a második legfontosabb személyes preferenciaként a céllal rendelkező, értelmes munka végzését jelölték meg a válaszadók. A súlyozott listán harmadik helyen a válaszadók azt jelölték, olyan munkát szeretnének végezni, amiben fontos szerepet kapnak, ahol azt érzik, hogy a munkájuk nem nélkülözhető. Az állítások teljes sorrendje az alábbiak szerint alakult. A másik véglet tekintetében a válaszadók legkevésbé összességében az alkalmazkodóképesség fejlesztésével kapcsolatos állítást minősítették fontosnak.

2. ...jobban odafigyelek a személyi higiéniai szabályok betartására.
3. ...olyan munkát végezek, aminek célja és értelme van.
1. ...több időt töltsék az öngondoskodással, több figyelmet fordítsak mentális jólétemre.
7. ...olyan munkát végezek, amiben fontos szerepet kapok, ahol azt érzem, hogy a munkám nem nélkülözhető.
5. ...több időt szenteljek a családnak, a barátoknak és a hobbijaimnak.
6. ...olyan cégnek dolgozzak, amely számomra megfelelő értékrenddel rendelkezik.
8. ...többet törődjek a munkahelyi biztonság kérdéskörével.
4. ...növeljem az alkalmazkodóképességem, fejlesszem készségeimet, képezem magam.

7. ábra – Egyéni preferenciákkal kapcsolatos válaszok

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

A válaszokról általában megállapítható, hogy a férfiak markánsabb állásfoglalást tettek az állításokkal kapcsolatban és gyakrabban használták a szélsőértékeket, miközben a női válaszadók inkább az „inkább igen – inkább nem” válaszopciók közül választottak. Ezzel együtt is érdemes kihangsúlyozni, hogy az egyéni preferenciák terén a járványhelyzet a férfiak számára is a munkához való hozzáállás és gondolkodásmód változását hozta el. Legalábbis a személyi higiénia és a fontos munkahelyi szerepre vonatkozó állításokon kívül valamennyi többi állítás esetén az átlagot meghaladó mértékben minősítették teljes mértékben igaznak a férfiak az adott állításokat.

2.5. Általános következmények

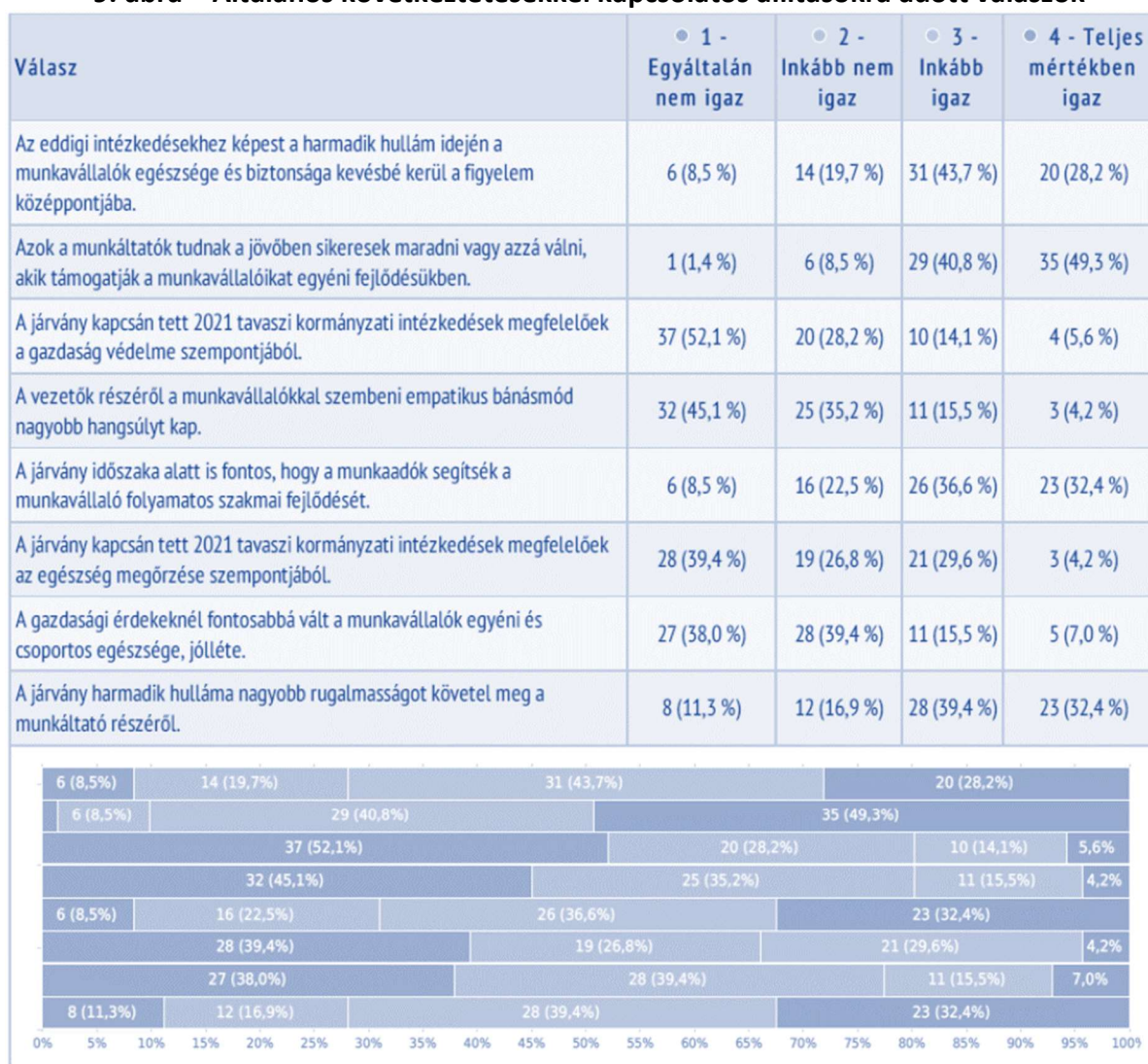
A kérdőív utolsó szakmai kérdéscsoportja a koronavírus-járvány harmadik hulláma által előidézett munkaerőpiaci helyzetre vonatkoztak. Az ezzel kapcsolatos állításokat az előbbieknél megfelelő négyfokozatú skálán kellett értékelni. Az állítások az alábbiak voltak.

- Az eddigi intézkedésekhez képest a harmadik hullám idején a munkavállalók egészsége és biztonsága kevésbé kerül a figyelem középpontjába.
- Azok a munkáltatók tudnak a jövőben sikeresek maradni vagy azzá válni, akik támogatják a munkavállalóikat egyéni fejlődésükben.
- A járvány kapcsán tett 2021 tavaszi kormányzati intézkedések megfelelőek a gazdaság védelme szempontjából.
- A vezetők részéről a munkavállalókkal szembeni empatikus bánásmód nagyobb hangsúlyt kap.
- A járvány időszakában is fontos, hogy a munkaadók segítsék a munkavállaló folyamatos szakmai fejlődését.
- A járvány kapcsán tett 2021 tavaszi kormányzati intézkedések megfelelőek az egészség megőrzése szempontjából.
- A gazdasági érdekeknél fontosabbá vált a munkavállaló egyéni és csoportos egészsége, jólléte.
- A járvány harmadik hulláma nagyobb rugalmasságot követel meg a munkáltató részéről.

Az állítások közötti súlyozott sorrend alapján a kérdőív második körének válaszadói ezúttal is azzal értettek egyet leginkább, hogy a munkáltatók számára a siker záloga a munkavállalóik egyéni fejlődésének támogatása. A munkavállalók – illetve a válaszadók 90,1%-a – tehát továbbra is fontosnak tartják vagy tartanák, hogy munkáltatóiktól megkapják ezen a területen a kellő támogatást. A következő állítás ez esetben is az őszihez hasonló, vagyis a válaszadók többségének (69%) véleménye alapján a járvány harmadik hullámának időszakában is fontos, hogy a munkaadók segítsék a munkavállaló folyamatos szakmai fejlődését. Érdekes, hogy míg az első állítás esetében a pozitív válaszok aránya nőtt az őszihez képest (86,3%-ról), addig a második valamelyest csökkent (77,8%-ról). Végül a lista harmadik helye szintén megegyezik a kérdőívezés első körében kapott válaszokkal, hiszen a válaszadók 71,8%-a egyetértett abban, hogy a munkáltató részéről nagyobb rugalmasság szükséges a járvány következtében. A válaszadók többsége, vagyis a kitöltők 66,2%-a (az őszi 73%-hoz képest) a kormány egészségmegőrzéssel kapcsolatos intézkedéseivel sincs megelégedve, miközben mindössze három válaszadó nyilatkozott úgy, hogy az intézkedések teljes mértékben megfelelőek.

Az állítások közül a kérdőív kitöltő legkevésbé azzal értettek egyet, hogy a kormány 2021 tavaszi intézkedései megfelelőek lennének a gazdaság védelme szempontjából. Ennek ellenére az őszi felméréshez képest a válaszadók valamelyest kedvezőbben értéklik a kormányzati intézkedéseket, mivel ezúttal 19,7% értékelte pozitívan a vonatkozó állítást, szemben az őszi 18,3%-os aránnyal. Vagyis összességében, bár a kormányzati intézkedések megítélése kedvezőtlen, de mégis javult az őszi időszakhoz képest.

9. ábra – Általános következtetésekkel kapcsolatos állításokra adott válaszok

Forrás: kérdőíves felmérés eredménye

Az állítások összesített sorrendje az alábbiak szerint alakult.

- Azok a munkáltatók tudnak a jövőben sikeresek maradni vagy azzá válni, akik támogatják a munkavállalóikat egyéni fejlődésükben.
- A járvány időszaka alatt is fontos, hogy a munkaadók segítsék a munkavállaló folyamatos szakmai fejlődését.
- A járvány harmadik hulláma nagyobb rugalmasságot követel meg a munkáltató részéről.

- Az eddigi intézkedésekhez képest a harmadik hullám idején a munkavállalók egészsége és biztonsága kevésbé kerül a figyelem középpontjába.
- A járvány kapcsán tett 2021 tavaszi kormányzati intézkedések megfelelőek az egészség megőrzése szempontjából.
- A gazdasági érdekeknél fontosabbá vált a munkavállalók egyéni és csoportos egészsége, jólléte.
- A vezetők részéről a munkavállalókkal szembeni empatikus bánásmód nagyobb hangsúlyt kap.
- A járvány kapcsán tett 2021 tavaszi kormányzati intézkedések megfelelőek a gazdaság védelme szempontjából.

2.6. Munkahelyváltás

Zárásként a kérdőív ezúttal is a munkahelyváltással kapcsolatos preferenciákra kérdezett rá, a kapott válaszok kapcsán a következő megállapítások fogalmazhatók meg. A válaszadók többsége (78,9%) nem tervezi vagy nem tudja, hogy a jövőben munkahelyet váltana, ugyanakkor a kitöltők 21,1%-a ebbéli szándékról nyilatkozott (a munkahelyváltást tervezők aránya az őszi válaszokhoz képest 3,1%-kal javult tehát). A leggyakoribb jelölt indokok között a nagyobb biztonság (10 válaszadó), a nagyobb megbecsülés (3) és a szakmai előrelépés iránti vágy (3) szerepelt.⁴ A munkahelyváltást tervező válaszadók a felettesekkel való konfliktus meglétét, mint okot egyetlen esetben sem jelölték és kevés alkalommal merült fel indokként a változatos munka iránti vágy és a munkatársakkal való rossz viszony is (1-1 válasz).

Az egyes állítások kapcsán a válaszadók különböző csoportjában az alábbi további tendenciák figyelhetők meg. **A váltást kiváltó okok között, a legtöbben a munkahelyi biztonságérzetük alacsony szintjét választották (10), ami a koronavírus-járvány idején egy komoly kihívás és egyben figyelmeztetés is a munkáltatók/vállalkozások számára.** A válaszadók között a férfiak kismértékű felülreprezentáltsága jellemző (9-6), a végzettség alapján azonban nem rajzolódik ki minta. A szervezetnél eltöltött idő alapján van, aki alig 3 év után váltana, voltak olyan válaszadók is, akik több mint 30 év munkaviszony után keresnének új munkahelyet. Egy válaszadó szabadszavas válaszként azt az indokolt jelölte meg, hogy a közelmúltban felmondtak neki, így emiatt kényszerül munkahelyet váltani.

⁴ Egy válaszadó több válaszopciót is megadhatott.

3. Konklúziók

A kérdőíves felmérés eredményeként levonható legfontosabb következtetésekként az alábbiak emelhetők ki.

- A kérdőíves felmérés válaszai alapján kijelenthető, hogy az ágazat vállalkozásai továbbra is relatíve jól vészelik át a koronavírus járvány okozta gazdasági sokkot.
- A munkahelyi folyamatok kapcsán továbbra is érvényes a megállapítás, hogy az iskolai végzettség szintje magyarázó erővel bír a munkahelyi változások mértékére. Minél alacsonyabb a munkavállaló végzettsége, annál inkább fennáll annak a lehetősége, hogy romlik a munkahelyi körülmények megítélése.
- A felmérésben résztvevők állításai alapján, a szakszervezetek, illetve érdekképviseltek jelenléte továbbra is érezhető a harmadik hullám idején, azonban a pozitív választ adók aránya az őszi időszakhoz képest csökkent és mostanra a fiatalabb korosztályok mellett már az idősebbekre is jellemző, hogy nincsenek megelégedve a szakszervezet tevékenységével.
- A felmérésben résztvevők válaszai alapján a munkavállaló töredéke számára biztosított a távmunka lehetősége, mely döntően a munkakör jellegéből fakadhat, az ágazatban tevékenykedő vállalkozások ugyanis kevésbé flexibilisek a helyhez kötött munkavégzések nagy aránya miatt. Emiatt nehéz megítélni a munkáltatók hajlandóságát a távmunka széleskörű bevezetésével kapcsolatban.
- A felmérésben résztvevők válaszai alapján a munkavállalók a harmadik hullám idején is többnyire elégedetlenek a munkáltatóik járványhelyzetre való reagálására. Többségük a harmadik hullám idején tanúsított magatartásuk kapcsán volt kritikus (figyelem, empátia hiánya), illetve nem érzékelték, hogy díjazták volna a járvány közbeni helytállásukat.
- A járvány hatására a munkavállalók döntően átértékelték a munka-magánélet viszonyát, valamint a munkavégzéssel kapcsolatos egyéni preferenciákat, e tekintetben nemek közötti különbség nem tapasztalható, a nők és a férfiak is pozitívan nyilatkoztak az állítások vonatkozásában.
- A munkahelyváltással kapcsolatban, a legtöbb válaszadó a munkahelyi biztonságérzetük alacsony szintjét jelölte meg, mint kiváltó ok, ami a koronavírus-járvány idején komoly kihívás és egyben figyelmeztetés is a munkáltatók számára.
- A kormányzati intézkedésekkel kapcsolatban a válaszadók továbbra is döntően elégedetlenek, de a negatív értékelések aránya némiképp javult az őszi lekérdezéshez képest.